

महाराष्ट्र शासन

सहसंचालक, तंत्रशिक्षण, विभागीय कार्यालय, अमरावती.

शासकीय तंत्रनिकेतन परिसर, गाडगेनगर, अमरावती.

Email :- roamravati@dtmhaharashtra.gov.in

Phone :- 0721- 257 3027, 2572577

Web :- www.jdroamt.org

Fax :- 0721- 257 7913

स्वतंत्राचा अमृत महोत्तम

जा.क्रमांक.- विकाअ/शिक्षण/२०२४/ 706

दिनांक :- 20 MAR 2024

प्रति,

प्राचार्य,

सर्व शासकीय / अशासकीय अनुदानित / विनाअनुदानित संस्था,
अमरावती विभाग, अमरावती.

विषय :- २२ मार्च जागतिक जल दिन निमित्याने जल जागृती सप्ताह दि. १६ ते २२ मार्च २०२४ साजरा करणेबाबत.

**संदर्भ :- मा. सहाय्यक अधीक्षक अभियंता, उर्ध्व वर्धा सिंचन मंडळ, अमरावती यांचे पत्र क्रमांक
७२६/उवसिंग/तां-७/सिं. व्य.१/जल जागृती सप्ताह/२०२४ दि. ०६/०३/२०२४.**

उपरोक्त संदर्भीय विषयास अनुसरुन आपणास कल्विण्यात येते की, सोबत सहाय्यक अधीक्षक अभियंता, उर्ध्व वर्धा
सिंचन मंडळ, अमरावती यांचे पत्र व त्यासोबतचे जलसंपदा विभागाचे शान निर्णय जोडलेले असून कृपया त्याचे अवलोकन
करावे. सदर शासन निर्णयामध्ये नमुद केल्याप्रमाणे २२ मार्च हा दिवस जागतिक जल जागृती दिन म्हणून सर्वत्र साजरा होत
असल्याने याचे औचित्य साधून प्रति वर्षी दिनांक १६ ते २२ मार्च हा सप्ताह संपुर्ण राज्यात जल जागृती सप्ताह म्हणून उपरोक्त
संदर्भीय शासन निर्णयाच्या अनुषंगाने साजरा करण्याचे नियोजित आहे.

त्यानुषंगाने सोबत जोडलेल्या शासन निर्णयाचे अवलोकन करावे व आपल्याशी संबंधीत जल जागृती सप्ताह निमित्त
दिनांक १६ ते २२ मार्च या दरम्यान जलजागृती कार्यक्रमाबाबत कार्यक्रमाचे आयोजन करून केलेल्या कार्यक्रमाची माहिती व
कार्यक्रमाचे फोटो या कार्यालयास सादर करण्यात यावी.

सहपत्र :- वरील प्रमाणे.

(डॉ. वि. रं. मानकर)
 प्र.सहसंचालक तंत्रशिक्षण,
 अमरावती.

प्रत :- प्रोग्रामर, तंत्रशिक्षण विभागीय कार्यालय, अमरावती यांना संकेतस्थळावरटाकण्याकरीता.

जलसंपदा विभाग
दुर्घनी क्रमांक - (०७२१)
२६६२२८२-८३

महाराष्ट्र शासन

उर्ध्व वर्धा सिंचन मंडळ, अमरावती
कार्यालय पत्ता : उर्ध्व वर्धा वसाहत, सिंचन भवन, शिवाजी
नगर, कॅम्प, अमरावती-४४४६०३

ई मेल : seuwpc.avatiwrd@maharashtra.gov.in&uwpcamt2014@gmail.com

अंत्यतमहत्वाचे/शिघ्र कार्यवाहीकरीता

जा.क्र. ८२८ / उवसिंम/ तां-७/सिं.व्य.१/जल जागृती सप्ताह/२०२४
प्रति,

दिनांक:- १३/०३/२०२४

- १) सहसंचालक, कृषि विभाग, अमरावती
- २) अधीक्षक, कृषि विभाग, अमरावती
- ३) सहसंचालक, पशु संवर्धन व दुग्ध व्यवसाय विभाग, अमरावती
- ४) जिल्हा मत्स अधिकारी मत्स व्यवसाय, अमरावती
- ५) अधीक्षक अभियंता, अमरावती पाटबंधारे प्रकल्प मंडळ, अमरावती
- ६) अधीक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण, अमरावती
- ७) सह संचालक, तंत्र शिक्षण विभाग, अमरावती
- ८) अधीक्षक अभियंता, जलसंधारण स्थानिक स्तर, अमरावती
- ९) जिल्हा ग्राम विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, अमरावती
- १०) जिल्हा माहिती अधिकारी, माहिती व जनसंपर्क विभाग, अमरावती
- ११) कार्यकारी अभियंता, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, अमरावती
- १२) कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण विभाग १, अमरावती
- १३) कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण विभाग २, अमरावती
- १४) जिल्हा पर्यावरण अधिकारी, अमरावती
- १५) जिल्हा उद्योग केंद्र, अमरावती
- १६) सह संचालक, उच्च तंत्र शिक्षण विभाग, अमरावती
- १७) शिक्षणाधिकारी, प्राथमिक विभाग, अमरावती
- १८) शिक्षणाधिकारी, माध्यमिक विभाग, अमरावती
- १९) शिक्षणाधिकारी, उच्च शिक्षण विभाग, अमरावती
- २०) कार्यकारी अभियंता, उर्ध्व वर्धा पाटबंधारे विभाग, अमरावती/मध्यम व लघु पाटबंधारे विभाग, अचलपुर/अमरावती मध्यम प्रकल्प विभाग, अमरावती/अमरावती पाटबंधारे विभाग, अमरावती
- २१) कार्यकारी अभियंता, गुण नियंत्रण विभाग, अमरावती/जलसंधारण विभाग, अमरावती/अमरावती प्रकल्प बांधकाम विभाग, अमरावती/अमरावती प्रकल्प व अन्वेषण विभाग, अमरावती/जिल्हा परीषद पाटबंधारे विभाग, अमरावती/ कालवे संकल्पचित्र विभाग, अमरावती / यांत्रिकी विभाग, अमरावती

विषय:-

संदर्भ- “२२ मार्च” जागतिक जल दिन निमित्याने जल जागृती सप्ताह दि. १६ ते २२ मार्च २०२४ साजरा करणेबाबत जलसंपदा विभागाचे शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१६/(प्र.क्र.०७/१६)लाक्षेवि(आरथा)

मंत्रालय मुंबई ४०००३२ दि. ५१/२/२०१६

२२ मार्च हा दिवस जागतिक जल जागृती दिन म्हणून सर्वत्र साजरा होत असल्याने याचे औचित्य साधून प्रति वर्षी दि. १६ ते २२ मार्च हा सप्ताह संपुर्ण राज्यात जल जागृती सप्ताह म्हणून उपरोक्त संदर्भीय शासन

सहसंचालक, तंत्र शिक्षण,

विभागीय दस्तऐवज, अमरावती

आयक्र. १३३२, इमारा. १५, डॉम्बू

२२ मार्च या जागतिक जलदिनानिमित्त
जल जागृती सप्ताह साजरा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-२०१६/(प्र.क्र.०७/१६) लाक्षेवि (आस्था)

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक: ११ फेब्रुवारी, २०१६

प्रस्तावना

सजीवांच्या अस्तित्वासाठी पुरेशा स्वच्छ पाण्याची उपलब्धता न झाल्यास त्याचे अस्तित्व धोक्यात येऊ शकते. गेल्या काही काळात नैसर्गिक बदलामुळे पावसाचे प्रमाण व वेळा अनिश्चित झाल्याने पाण्याचे नियोजन करणे अडचणीचे झाले आहे. राज्यात गेल्या काही वर्षात निर्माण होणाऱ्या सततच्या अवर्धण परिस्थितीमुळे पाणी टंचाईमुळे पाणी टंचाईचे संकट वाढत आहे.

राज्यातील सिंचन व बिगर सिंचनाचा पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा निर्माण करण्याचे सर्वतोपरी प्रयत्न शासनामार्फत केले जात आहेत. मात्र पाणी टंचाईचे प्रश्न सोडविण्यासाठी जनतेचा सक्रिय सहभाग व सहकार्य मिळाल्या शिवाय पाण्याचे प्रश्न संपणार नाहीत. त्यासाठी पाण्याची उपलब्धता व पाणी वापराचे नियोजन, पाण्याचा अपव्यय टाळणे, पाण्याचा गरजेपुरता वापर करणे, नैसर्गिक जलझोत, नदया व जलाशयाचे प्रदुषण रोखणे, पायाभूत सुविधाचे संरक्षण करणे, पाण्यासंबंधी कायदे व नियमांचे पालन करणे याबाबत समाजात जागृती व साक्षरता निर्माण होण्याची गरज आहे. त्यासाठी सतत विशेष प्रयत्न करण्याची आवश्यकता आहे, असे निर्दर्शनास आले आहे.

२२ मार्च हा दिवस “जागतिक जलदिन” म्हणून साजरा केला जातो. त्याचे औचित्य साधून प्रतिवर्षी दि. १६ ते २२ मार्च हा सप्ताह संपूर्ण राज्यात “जल जागृती सप्ताह” म्हणून साजरा करण्याचे नियोजित आहे. त्यानुषंगाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आला आहे.

शासन निर्णय :-

- १.० राज्यात सर्वत्र प्रतिवर्षी दि. १६ ते २२ मार्च या कालावधीत “जल जागृती सप्ताह” साजरा करावा. जल जागृती सप्ताहमध्ये राज्यस्तरावर, विभागस्तरावर, जिल्हा, तालुका व गाव पातळीवर सर्व शासकीय, निमशासकीय कार्यालयामार्फत जलजागृती उपक्रम राबवावेत.
- २.० जल जागृती सप्ताहमध्ये राज्यातील पाण्याशी संबंधित प्रशासकीय विभागमार्फत खालीलप्रमाणे उपक्रम राबवावेत.

२.१ जलसंपदा विभाग

सिंचनासाठी पाणी वापरासंबंधित कायदे व नियमाबाबत लाभधाराकांमध्ये जागृती निर्माण करणे, सिंचन प्रकल्पाची रचना, धरण व कालव्याचे सरक्षण करण्याची गरज, कालवा फुटीच्यावेळी घ्यावयाची दक्षता, सिंचन व्यवस्थापनाच्या शिस्तीचे पालन करणे, पाणी वापर संस्थाचे महत्व व त्याचे फायदे पाण्याचा अपव्यय टाळण्यासाठी घ्यावयाची दक्षता, सुक्षम सिंचन पद्धती अमलात आणण्याची गरज, भूजल व कालव्याच्या पाण्याचा संयुक्त वापराचे नियोजन, को.प. बंधान्यांचे सिंचन व्यवस्थापन, बंधान्यात दरवाजे बसविणे व काढण्याचे तंत्र इत्यादीबाबत समाजात जागृती निर्माण करण्याच्या दृष्टीने जलसंपदा विभागमार्फत विविध उपक्रम राबवावेत. त्यासाठी जिल्हापातळीवर, तालुका पातळीवर, गाव पातळीवर लोकप्रतिनिधी व लाभधारकांचे

अवर्षण परिस्थितीमध्ये घरगुती वापरासाठी उपलब्ध असलेले पाणी दिर्घ काळ टिकून राहण्याच्या दृष्टीने जागृती निर्माण करणे, त्यादृष्टीने गांवामध्ये, शहरांमध्ये, प्रत्येक वार्डतील लोकांशी थेट संपर्क करून त्यांच्यात जागृती निर्माण करावी, त्यासाठी गळोगळी व गृहनिर्माण संस्थामध्ये चर्चासत्रे / व्याख्याने आयोजित करावीत. रस्त्यांच्याकडे दर्शनी भागात पाणी बचतीचे व स्वच्छतेबाबत घोषवाक्ये व माहिती ठळकपणे लिहावी. शहरी हदीत बांधकाम, उदाने व स्वच्छतेसाठी भूजलाचा वापर करणे, शहर हदीतील नाले व नदयांचे प्रदुषण रोखणे, पावसाळयात पाण्याचे संवर्धन इत्यादी उपाययोजनेचे महत्व स्पष्ट करावे, मिटरद्वारा पाणी पुरवठा हा पाणी बचतीचा अंतिम उपाय आहे. त्याबाबतचे फायदे व गरज याबद्दल जागृती निर्माण करावी.

जिल्हा व तालुका मुख्यालयी, मोठी गावे या ठिकाणी जर्वत्र सुप्रक्रम राबवावे. महानगर पालिकेचे आयुक्त व नगर पालिकांचे मुख्याधिकारी यांचेवर शहर हदीत जल जागृती सप्ताह मध्ये विविध कार्यक्रम राबविण्याची जबाबदारी राहील. प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा व ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा या बद्दल गाव स्तरावर जिल्हापरिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी उपक्रम राबवावेत. याउपक्रमाद्वारे पुढील वर्षी घरगुती पाणी वापरात किमान ९० % पाणी बचतीचे उद्दिष्ट ठेवावे.

२.४ पर्यावरण विभाग, उद्योग विभाग

सध्या घरगुती व उद्योगासाठी पाण्याचा जेवढा वापर होतो त्यापेक्षा जास्त पाण्याचा नाश सांडपाणी नैसर्गिक प्रवाहात मिसळल्याने होणाऱ्या प्रदुषणामुळे होतो असे निर्दर्शनास आले आहे. त्यामुळे नैसर्गिक प्रवाहाचे प्रदुषण रोखणे हे मोठे आव्हान निर्माण झाले आहे.

शासन पातळीवरून याबाबत विविध उपाय योजिले गेले आहेत. तथापि स्थानिक लोकांनी या कार्यात सक्रिय सहभाग घेतल्यास निश्चितपणे प्रदूषण कमी होऊन नैसर्गिक प्रवाह स्वच्छ राहू शकतील. त्यादृष्टीने पर्यावरण विभागामार्फत लोकजागृतीचे उपक्रम राबवावेत. त्यासाठी शहर हदीतील नदी नाल्याच्याकडे ने स्थानिक लोकांच्या दिंडया आयोजित करणे, प्रदुषणाच्या उद्भवास भेट देणे, तेथील उद्योगपतीना समुहाने भेटणे, दुषीत पाणी नैसर्गिक प्रवाहात सोडल्याने होणाऱ्या दुष्परिणामाची कल्पना उद्योगपतीना / व्यवस्थापनास देणे, यांच्याकडून प्रदुषण न करण्याची लेखी हमी घेणे, लेखी हमी नुसार प्रदुषण कमी करणाऱ्या व्यवस्थापनाची / उद्योगपतीचे जाहिर अभिनंदन करणे, प्रदुषण करणाऱ्यांना पुन्हा विनंती करणे, त्यांचेवर कायदेशीर कार्यवाही करणे, जनशक्तीचा दबाव निर्माण करून तो टिकवून ठेवणे, प्रदुषन नियंत्रणाबाबत स्वयंसेवीसंस्थेचे पथक करणे, इत्यादी उपक्रम राबविण्यात यावेत.

प्रसार माध्यमातून लेख लिहिणे, दुरदर्शनवरून चर्चाचे आयोजन करणे, रस्त्याच्याकडे ने घोषवाक्य लिहिणे, गृहनिर्माण संस्था, कारखाने / उद्योगांच्या आवारात भिंती फलके लावणे, इत्यादी उपक्रम राबवावेत. महानगर पालिका, नगर पालिका, शहरे यामधील नैसर्गिक प्रवाहाचे प्रदुषण रोखण्याची जबाबदारी संबंधित प्रशासन प्रभुखावर राहील. कारखाने व उद्योगामार्फत होणारे प्रदुषण रोखण्यासाठीची जबाबदारी उद्योग विभागावर राहील, त्यादृष्टीने त्यांनी क्षेत्रिय स्तरावर कार्यक्रमाचे नियोजन करावे.

४.० वरील परिच्छेदामध्ये नमूद केलेल्या मार्गदर्शनानुसार जल जागृती सप्ताहाचे आयोजन करण्याबाबत संबंधित विभागाच्या अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव यांनी दि. १५.०२.२०१६ पर्यंत सविस्तर परिपत्रक स्वतंत्रपणे निर्गमित करून सविस्तर सूचना निर्गमित कराव्यात.

५.० प्रत्येक जिल्हयामध्ये विविध विभागांमध्ये जल जागृती सप्ताह राबविष्यासाठी समन्वयाचे काम जिल्हाधिकाऱ्यांनी करावे. त्यासाठी जिल्हाधिकारी यांनी जिल्हयातील सर्व संबंधित विभाग, नागरीकांचे प्रतिनिधी, तज्ज्ञ व्यक्ती व प्रसार माध्यमाचा समावेश असणारी समिती रथापन करावी. समिती मार्फत सप्ताहातील कार्यक्रमाचे नियोजन व अंमलबजावणी करावी.

प्रत्येक महसूल विभागात जल जागृती सप्ताहमध्ये उत्कृष्ट कार्य करण्याच्या एका जिल्हयाची निवड महसूल आयुक्त यांनी करून शासनास शिफारस करावी. शासन स्तरावरुन राज्यातील तीन जिल्ह्यांचा यथोचित गैरव महाराष्ट्र दिनी करण्यात यावा.

६.० जल जागृती सप्ताह साजरा करण्यासाठी येणारा खर्च संबंधित विभागांनी त्यांचेकडे उपलब्ध असलेल्या अनुदानानुतून करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१६०२११७३२०६८३२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

Samadhan Kondiba
Sabbinwar

Digitally signed by Samadhan Kondiba Sabbinwar
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra,
ou=Superintendent Engineer And Deputy Secretary,
postalCode =400022, st=Maharashtra, cn=Samadhan
Kondiba Sabbinwar
Date: 2016.02.12 12:34:32 +05'30'

(स.कॉ.सब्बीनवार)

शासनाचे उप सचिव

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
२. सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
३. मा.मंत्री, जलसंपदा विभाग, यांचे खाजगी सचिव
४. अ.मु.स. (कृषी), कृषी व पशुसंवर्धन विभाग, यांचे रवीय सहायक
५. अ.मु.स. (पर्यावरण), पर्यावरण विभाग, यांचे स्वीय सहायक
६. मा.प्रधान सचिव (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहायक
७. मा.प्रधान सचिव (उद्योग), उद्योग व व कामगार विभाग, यांचे स्वीय सहायक
८. मा.प्रधान सचिव (नगर विकास विभाग) यांचे स्वीय सहायक
९. मा.प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण विभाग) यांचे स्वीय सहायक
१०. मा.प्रधान सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, यांचे स्वीय सहायक
११. मा.प्रधान सचिव (ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग) यांचे स्वीय सहायक

जलजागृती सप्ताह

दि. १६ ते २२ मार्च

जल प्रतिश्वासा

मी प्रतिश्वासा करतो की,

पाणी हे जीवन असून,

त्याच्या वापर परजेपुरता व काढकसरीने करेन,

मी पाण्याचा अपव्यय व गैरवापर करणार नाही.

नैसर्गिक प्रवाह, जलाशय, कालवे व

पाणीपुरवठ्याच्या पायाभूत सुविधाचे मी रक्खण करेन

पाण्याविषयीचे कायदे व नियमांचे काढेकोरपणे पालन करीन

पाण्याचे संवर्धन व जलन करण्याचा मी प्रयत्न करेन

पाण्याची स्वच्छता व पावित्र जपणे,

ही माझी सामाजिक घांगिलवी मानून

त्याचे सदैव पालन करीन.

जयहिंद! जय महाराष्ट्र!